

הוועד הלאומי לאונסקו
ISRAEL NATIONAL
COMMISSION FOR UNESCO
اللجنة الإسرائيلية لليونسكو

דוח צוותי חשיבה

הוועדה הישראלית למורשת עולמית

יולי 2006

הוועדה הישראלית למורשת עולמית

דוח צוותי חשיבה

עורך: דניאל בר-אלי, מזכ"ל הוועד הישראלי לאונסקו
הקלדה: חדוה עמר, מזכירות הוועד הישראלי לאונסקו
עיצוב: ורד ביתן
הוצאה לאור: גף הפרסומים, משרד החינוך

תוכן העניינים

5	הקדמה
	צוותי החשיבה
8	I. הערכת הרשימה הטנטטיבית
11	II. ניטור הרשימה הטנטטיבית
14	III. חינוך, הטמעה והכשרה
17	IV. מרשם (מאגר) ארצי של אתרי מורשת
19	V. נופי תרבות
21	VI. מורשת המאה והעשרים
23	VII. הבקע הגדול
25	VIII. רשות ממלכתית למורשת הבנויה ישראל

נספחים:

:1	הרשימה הטנטטיבית הישראלית
:2	חינוך, הטמעה והכשרה
:3	אמנות בין-לאומיות רלוונטיות
:4	מפוי אתרי נוף תרבות ישראליים
:5	הקריטריונים של דוקומומו למורשת המודרנית
:6	מבנה ארגוני/תפעולי של הוועדה

הקדמה

א. רקע

בשנת 1999 אשררה מדינת ישראל את האמנה הבין-לאומית להגנה על מורשת עולמית תרבותית וטבעית (1972).

מורשת תרבותית מתייחסת למונומנטים, לקבוצות מבנים, לנופי תרבות ולאתרים בעלי ערך היסטורי, אסתטי, ארכיאולוגי, מדעי, אתנולוגי ואנתרופולוגי. מורשת טבעית מתייחסת לתצורות פיזיקליות, ביולוגיות וגיאולוגיות יוצאות מן הכלל, ולבתי-גידול של מיני בעלי חיים וצמחים הנתונים בסכנת הכחדה.

מטרות האמנה מורשת עולמית של אונסקו:

1. להכריז על אתרים מועמדים לרשימת מורשת העולם.
 2. למסד מערכות דיווח וניטור על מצב השימור.
 3. לשתף פעולה וליצור מודעות ציבורית מקומית ובין-לאומית לשימור מורשת.
- יישום האמנה הוטל על הוועד הישראלי לאונסקו, ולשם כך הוקמה בתחילת שנת 2000 הוועדה הישראלית למורשת עולמית.
 - בדצמבר 2000 הופקדה הרשימה הטנטטיבית הישראלית, הכוללת 23 אתרים, במרכז למורשת עולמית באונסקו.
 - עד כה הוכרזו כאתרי מורשת עולמית; העיר העתיקה של עכו, מצדה (2001), העיר הלבנה תל אביב-התנועה המודרנית (2003), התלים המקראיים (מגידו, חצור, באר שבע) ודרך הבשמים - ערי הנגב (ממשית, חלוצה, עבדת ושבטה, 2005). המקומות הקדושים לבהאיים (עכו וחפיפה, 2008).

ב. הקמת צוותי החשיבה

לאחר חמש שנות עבודה אינטנסיביות של הטמעת האמנה הבין-לאומית להגנה על מורשת עולמית והניסיון שהצטבר מהגשת אתרים למרכז למורשת עולמית, החליטה הוועדה הישראלית למורשת עולמית לבחון את דרכי פעולתה, ולהקים צוותי חשיבה שיסייעו לה להתמודד עם נושאים הנגזרים מן האמנה:

- הערכת הרשימה הטנטטיבית.
- ניטור אתרי מורשת.
- חינוך, הכשרה והטמעת עקרונות האמנה והנחיותיה.

מלבד זאת, הוקמו צוותי חשיבה נוספים שבחנו את הנושאים הבאים:

- הכנת מרשם (מאגר) לאתרי מורשת.
- נופי תרבות ושילובם במערכת התכנון בארץ.
- המורשת הבנויה המודרנית של המאה העשרים.
- הקמת רשות ממלכתית למורשת ישראל.

צוותי החשיבה פעלו לאורך שנת 2005 ואוישו בחברי הוועדה הישראלית למורשת עולמית המייצגים את הארגונים המרכזיים בתחום שמירת טבע ותרבות בארץ. צוותי החשיבה, הגדירו מגמות וגיבשו המלצות להמשך פעילות הוועדה וליישום האמנה בישראל.

הדוח התקבל ואושר על-ידי הוועדה הישראלית למורשת עולמית בשנת 2006 ואף הועבר למבקר המדינה כתגובה על הדוח שלו משנת 2005, ולמינהל התכנון במשרד הפנים לצורך הטמעתו במוסדות התכנון.

המלצות:

על הוועדה הישראלית למורשת עולמית:

- להעריך באופן שיטתי את הרשימה הטנטטיבית.
- להגדיר נהלים להגשת מועמדות אתרים למרכז למורשת עולמית.
- להגדיר את מעמדה של האמנה ביחס לחוק התכנון והבנייה ולחוקים אחרים.
- לבנות מרשם (מאגר) ארצי לאתרי מורשת ברמה העולמית, הארצית והמקומית.
- להגדיר נוהלי ניטור, דיווח ומעקב על אתרי מורשת .
- לפתח מערך הכשרה, השתלמויות וקורסים להטמעת עקרונות האמנה בקרב מקבלי החלטות.
- להקים רשות ממלכתית למורשת התרבותית הבנויה.
- לייסד פורטל ישראלי לשימור (תיעוד, ארכיב ארכיטקטוני, תוכניות ציבוריות ופרטיות).

I. הערכת הרשימה הטנטטיבית

יו"ר הצוות: אינג' יעקב שפר, רשות העתיקות
חברי הצוות: פרופ' מייק טרנר, הוועדה הישראלית למורשת עולמית;
אדר' יורם רז, עמותת האדריכלים; ד"ר אליעזר פרנקנברג, רשות הטבע
והגנים; אדר' לינור לנקין, מינהל התכנון, משרד הפנים; ד"ר גרסיאלה שטון,
מינהל מקרקעי ישראל; מר ישי שכטר, הקרן קיימת לישראל, מר דניאל
בר-אלי, הוועד הישראלי לאונסקו.
מרכזת: אדר' יעל קנטי.

רקע

על-פי האמנה חייבת כל מדינה, אחת לכמה שנים, לבחון ולהעריך מחדש את
הרשימה הטנטטיבית שלה. הרשימה הישראלית נרשמה והופקדה בדצמבר
2000 על-ידי הוועדה למורשת עולמית בקאירנס, אוסטרליה.

כתב המינוי כלל את המשימות הבאות:

- בדיקה והערכה של הרשימה הטנטטיבית הקיימת לאור התבחינים של
מרכז המורשת העולמית, כולל סיווג וארגון מחדש של הקטגוריות ושל
מידת הייצוגיות של אתרים ברשימה העולמית.
- הערכה של הנרטיב של כל אחד מהאתרים על רקע הקטגוריות הנ"ל.
- עדכון של הרשימה על-ידי הוספה /הורדה/הכללה.
- המלצה בפני הוועדה על רשימה טנטטיבית מעודכנת.
- הכנת מפה עם ממשק גיאוגרפי תוך ציון מיקום האתרים שברשימה.

תהליך העבודה

- לאחר בחינת כתב המינוי התרשם הצוות כי הזמן שיעמוד לרשותו לא יאפשר
להתייחס לכל המשימות והעדיף להתרכז במשימות הבאות:
- א. ארגון מחדש של הרשימה הטנטטיבית.
 - ב. בחינת סדר העדיפויות.
 - ג. סיווג האתרים על-פי קטגוריות שונות.
 - ד. נוהל הגשת מועמדות.

הצוות דן בתהליך הכנת הרשימה הטנטטיבית וחלוקתה לקטגוריות ולנרטיבים שונים. מדיוני הצוות עולה כי הרשימה הטנטטיבית:

- מהווה מנוף לשימור אתרים בארץ.
- מייצגת עושר רב-תרבותי של המדינה ואינה סקטוריאלית.
- מהווה תשתית לתכנון.

הצוות התלבט סביב שאלות כגון: האם יש מקום לקבוע סדר עדיפות להגשת אתרים לאונסקו. והאם מערכת השלטון המקומי מעורבת, ובאיזו מידה, בתהליך הגשת המועמדויות? בפני הצוות הוצגו מסמכי עמדה שהוגשו על-ידי חברי הצוות ואחרים.

הצוות התרשם, כי בשלב זה אין מקום להוצאת אתרים מהרשימה הטנטטיבית הנוכחית, וזאת מפני שלא עמד לפניו כל המידע הנדרש לקבלת החלטה מסוג כזה.

הצוות דן באופן קונקרטי בצירוף אתר החולה כאתר טבע, על בסיס המלצות מפגש המומחים הבין-לאומי על הבקע הגדול.

הצוות מצוין, כי תהליך הגשת מועמדות של אתרים לרשימה הטנטטיבית מחייב מידה רבה של מעורבות של כל בעלי העניין (stakeholders) באתר.

אחד הנושאים המרכזיים שעלו בדיונים היה הצורך בהכנת תיק היתכנות כבסיס לבחינת כל אתר ואתר ברשימה הטנטטיבית, וכן עבור כל אתר המועמד להיכלל ברשימה.

הצוות המליץ לקיים יום עיון ארצי בנושאים הנ"ל, בהשתתפות נציגי השלטון המקומי, מקבלי החלטות במשרדי הממשלה וארגונים שונים.

המלצות

1. **נוהל הגשת מועמדות*** - העקרונות להגשת מועמדות לרשימה הטנטטיבית יהיו כדלקמן:

1.1 פנייה אל מזכירות הוועדה הישראלית למורשת עולמית; בקשה ראשונית המתארת את האתר, קואורדינטות, הגוף או הגופים האחראיים לאתר, ובעלי עניין נוספים; ציון הקריטריונים הרלוונטיים; ההצדקה לרישום האתר המוצע, והוכחת האותנטיות והיושרה והמשמעות התרבותית האוניברסלית של האתר; השוואה בינ"ל לאתרים דומים בעולם.

1.2 להגשה זו יש לצרף הסכמות בכתב של כל הצדדים הנוגעים לאתר.

* המדריך להגשת בקשה לרשימה הטנטטיבית נמצא באתר הוועדה www.education.gov.il/unesco

- 1.3 את עבודת ההכנה ילווה צוות היגוי מקצועי של מומחים מתחומים שונים.
- 1.4 המלצות ודרישות הוועדה ישולבו על-ידי היזמים בתיק המועמדות.
- 1.5 רק לאחר השלמת התיק הוא יועבר לבדיקה של איקומוס ישראל ולאחר מכן למרכז המורשת העולמית בפריז.
2. **תיק היתכנות*** - לכל מועמדות להכרזה יוגש תיק היתכנות.
 - 2.1 תיק ההיתכנות נועד להציג בפני הוועדה את כל המידע הרלוונטי, כולל תהליך העבודה (הקמת צוות היגוי מקצועי של בעלי עניין, והסכמת הרשויות הרלוונטיות והקהילה המקומית).
 - 2.2 מטרת הגשת תיק ההיתכנות היא לבדוק באופן ריאלי את מידת הסיכוי של האתר לזכות בהכרזה כאתר מורשת עולמית.
 - 2.3 הוועדה תעביר את תיק ההיתכנות לבדיקה ולהערכה של הארגונים המייעצים לאמנה אי.יו.סי.אן (IUCN) ו/או איקומוס ישראל.
 - 2.4 הערות הארגונים המייעצים ישולבו בתיק שיוגש לדיון בוועדה הישראלית למורשת עולמית.
 - 2.5 הגשת תיק ההיתכנות היא תנאי להכללת אתר ברשימה הטנטטיבית.
3. על הוועדה הישראלית למורשת עולמית:
 - 3.1 להמשיך לעקוב אחר המשימות שלא הושלמו על-ידי צוות החשיבה.
 - 3.2 לעקוב אחר ביצוע החלטות הנוגעות לכל אתר ברשימה הטנטטיבית ולאחרים המוכרזים.
 - 3.2 להכין מפה עם ממשק גיאוגרפי שתציג את כל אתרי הרשימה הטנטטיבית.
 - 3.4 להשלים את מפוי קטגורית אתרים חוצה גבולות ברשימה הטנטטיבית.
 4. הצוות ימשיך לפעול כצוות קבוע של הוועדה הישראלית למורשת עולמית.

* המדריך לבדיקת היתכנות נמצא באתר הוועדה www.education.gov.il/unesco

II. ניטור הרשימה הטנטטיבית

יו"ר הצוות: פרופ' מיכה לוין, איקומוס ישראל
חברי הצוות: ד"ר צביקה צוק, רשות הטבע והגנים; אדר' שמוליק גרואג, איקומוס ישראל; גב' חומי נובנשטרן, המועצה לשימור אתרי מורשת ישראל; אדר' דוד גוגנהיים, אקדמיית בצלאל; אדר' אסף שקד; ד"ר רבקה השמשוני, הטכניון; מר ישי שכטר, הקרן הקיימת לישראל; אדר' פארה גולדמן, עיריית תל אביב; מר דודו הררי, החברה לפיתוח עכו; מר איתן קמפבל, רשות הטבע והגנים; פרופ' מייק טרנר, הוועדה הישראלית למורשת עולמית, מר דניאל בר-אלי, הוועד הישראלי לאונסקו.
מרכז: מר ספי בארי.

רקע

כדי להבטיח שאמנת המורשת העולמית תיושם ביעילות, חיוני שכל הגורמים המעורבים יהיו בעלי גישה למידע מעודכן בכל הקשור למצב השימור של אתרי המורשת העולמית. ועדת המורשת העולמית במושבה ה-22 (1998), אימצה החלטות על הגשת דוחות תקופתיים, על תדירות הדיווח, ועל תוכן ואופן הטיפול בדוחות של מדינות. בד בבד אימצה הוועדה תבנית לדיווח תקופתי. הוועדה אמצה לאחרונה (2008) תבנית ניטור חדשה על בסיס נסיון השנים האחרונות.

הדיווח התקופתי נועד לשרת ארבע מטרות עיקריות:

- להעריך את מידת יישום האמנה למורשת עולמית על-ידי המדינה (דוח מדינה).
- להעריך כיצד ובאיזו מידה נשמרים ערכי המורשת העולמית של האתרים שברשימת המורשת העולמית לאורך זמן (ניטור תקופתי, ניטור יזום).
- לעדכן את המידע על אתרי המורשת העולמית במדינה באופן שוטף, כדי לזהות שינויים במצב השימור של האתרים.
- ליזום שיתוף פעולה אזורי.

הדוח התקופתי מורכב משני חלקים:

- חלק I - דוח המדינה על יישום האמנה למורשת עולמית. בשנת 2004 הגישה ישראל דוח ראשון למרכז מורשת עולמית.

- חלק II - דוח על מצב השימור של אתרי המורשת העולמית במדינה. המדינה מתבקשת לספק מידע מעודכן בדבר ניהול האתר והגורמים המשפיעים עליו.

כתב המינוי כלל את המשימות הבאות:

- להציע נוהל ניטור, מעקב ודיווח על אתרים ברשימה הטנטטיבית.
- להגדיר נוהלי דיווח, לוח זמנים וסנקציות.
- להגדיר את מחויבות ואחריות הגופים לרשימה הטנטטיבית.

תהליך העבודה

הצוות התייחס לאתרים מוכרזים ולאיתרים ברשימה הטנטטיבית שטרם הוכרזו. הצוות ממליץ להתייחס בשלב הבא לאחריות ולסמכות של בעלי העניין שבתחומם נמצא אתר מוכרז או אתר ברשימה הטנטטיבית.

המלצות

על הוועדה הישראלית למורשת עולמית:

1. להגיש דוח תקופתי על יישום האמנה - דוח מדינה.
2. להגיש דוח ניטור על מצב השימור של אתרי מורשת ישראל על-פי ההנחיות התפעוליות של המרכז למורשת עולמית במחזור הקרוב.
3. לתכנן סדנה למנהלי אתרים מוכרזים ואתרים שברשימה הטנטטיבית, כדי להציג בפניהם את משמעות וחשיבות הניטור של האתרים.
4. להכין בתיאום עם איקומוס ו- אי.יו.סי.אן ישראל נוהל ניטור*.

נוהל הניטור יתבצע על-פי העקרונות הבאים:

- 4.1 יחד עם הגשת תיק המועמדות תוגש גם הצעה לתכנית ממשק שתכלול פרק על ניטור האתר.
- 4.2 דוח הניטור יתבסס על התבנית של אונסקו ויוגש על-ידי המתאמים (Focal Points) של כל אתר ויועבר ללשכת הוועדה. איקומוס ו/או אי. יו. סי. אן ישראל (IUCN) יעריכו את הדוחות ויגיש את המלצותיו ללשכת הוועדה.
- 4.3 לשכת הוועדה תיידע באופן רשמי את הגופים האחראיים על אתרים מוכרזים ולא מוכרזים בנוגע ללוח זמנים ולאופן הדיווח על האתר.

* המדריך לניטור אתרי מורשת נמצא באתר הוועדה www.education.gov.il/unesco

5. לתאם מפגשים קבועים עם מתאמי האתרים (Focal Points). על מנת למנוע ניגוד אינטרסים הם לא יהיו חברים בוועדה הישראלית למורשת עולמית.
6. להמשיך לפעול כצוות קבוע של הוועדה הישראלית למורשת עולמית.

III. חינוך, הטמעה והכשרה

יו"ר הצוות: עו"ד גדעון קורן, איקומוס ישראל
חברי הצוות: אדר' דב אלון, עמותת האדריכלים; ד"ר גרסיאלה שטון, מינהל מקרקעי ישראל; מר ג'ון זליגמן, רשות העתיקות; עו"ד רחל אדם, המשרד לאיכות הסביבה; השופט שלמה שהם, נציב הדורות הבאים, כנסת ישראל; אדר' לינור לנקין, משרד הפנים; אינג' יעקב שפר, רשות העתיקות; ד"ר אליעזר פרנקנברג, רשות הטבע והגנים; מר יוסי פלדמן, המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל; מר מאיר ברזילי, קרן קיימת לישראל; פרופ' מייק טרנר, הוועדה הישראלית למורשת עולמית; מר דניאל בר-אלי, הוועד הישראלי לאונסקו.
מרכז: מר ספי בארי.

בשנת 1958 אשררה מדינת ישראל את האמנה ואת הפרוטוקול להגנת נכסי תרבות בסכסוך מזוין (אמנת האג 1954). בשנת 1999 אשררה המדינה את האמנה להגנה על מורשת תרבות וטבע (1972). מלבד אלה אושררו על-ידי המדינה אמנות העוסקות בטבע: רמסאר (1971) ונדידת ציפורי מים (1995). עצם החתימה על האמנות מחייבת יישום והטמעה שלהן. על כן, יישום האמנות אינו יכול להישאר רק בתחום ה"יבש" של פרסום האמנה ברשומות, אלא יש צורך בהטמעת הרציונל ושל רוח האמנה.

כתב המינוי כלל את המשימות הבאות:

- מיפוי הגופים הרלוונטיים לאמנות.
- הצעה להרצאות/סדנאות/השתלמויות/ימי עיון.
- בדיקת היכרות עם אמנות, הצהרות וצ'רטרים בין-לאומיים בנושאי שימור תרבות וטבע שעליהם חתומה מדינת ישראל.
- ההקשר והישום הישראלי של האמנות.

תהליך העבודה

לאחר מיפוי הגופים הפוטנציאליים העיקריים, בדקו חברי הצוות באיזו מידה ובאיזה אופן ישולבו גופים אלו במערכת השתלמויות. ראוי לציין, שהבדיקה נועדה גם לתמוך ולחזק תוכניות השתלמות קיימות של הארגונים. אם לא מתקיימת השתלמות באחד הגופים הנ"ל, ממליץ הצוות להצטרף להשתלמויות של הוועדה הישראלית למורשת עולמית.

המערכות שזוהו הן:

מוסדות ממשלתיים:

- גופי תכנון הפועלים במסגרות הממשלתיות השונות (ועדות מקומיות, מחוזיות, מועצה ארצית), הקרן הקיימת לישראל, רשות הטבע והגנים, רשות העתיקות, ועדות שימור עירוניות, המשרד להגנת הסביבה, מינהל מקרקעי ישראל.
- מערכת המשפט ויועצים משפטיים של משרדי ממשלה.
- צבא ומשטרה.

ארגונים לא-ממשלתיים:

- גופים לא-ממשלתיים ועמותות העוסקים במורשת הבנויה בסביבה, אקולוגיה, שימור טבע ומגוון ביולוגי כמו: אדם טבע ודין, החברה להגנת הטבע, 'במקום'. עמותת האדריכלים, אדריכלי נוף, מתכנני תעבורה ותשתית והמועצה לשימור אתרי מורשת ישראל.

גופים ציבוריים:

- מוסדות להשכלה גבוהה: מחלקות - ארכיטקטורה, גיאוגרפיה, אמנות, היסטוריה, לימודים אורבניים, לימודי סביבה וארכיאולוגיה.
- מדריכי תיירים.
- יזמים.
- קבלני פיתוח.

להלן תוצאות המיפוי:

■ משרדי ממשלה

ככלל, עד כה לא נמצאו משרדים שערכו השתלמויות שהתמקדו באמנה מסוימת. אמנם, במסגרת תפקידים חשובים העובדים לאמנות השונות אך רק באופן חלקי.

- אין מידע על מידת ההיכרות עם האמנות של גופים בצה"ל ובמשטרה. גופים אלה עשויים במהלך עבודתם להיתקל במצבים שבהם תשפיע ההיכרות עם האמנות על קבלת החלטות. אולם סביר להניח שאין פעילות מסודרת בנושא.

- **רשויות ממשלתיות**

לרשויות כמו: רשות העתיקות, רשות הטבע והגנים, מינהל מקרקעי ישראל והקרן הקיימת לישראל, ישנן מסגרות פנימיות העוסקות בהשתלמויות מקצועיות בתחומים הרלוונטיים.

- **רשויות מקומיות ומועצות אזוריות**

יישום האמנות תלוי בעיקר בשיתוף פעולה עם העיריות, המועצות האזוריות ועם קהילות התושבים החיים בסביבת האתרים. הצוות לא זיהה פעילות של עיריות או של מועצות העוסקות בהכרה ובהטמעה של האמנות.

- **ארגונים לא-ממשלתיים**

ישנם גופים מקצועיים רבים שעבודתם קשורה לשימור, לתכנון ולבנייה, לאקולוגיה, לאיכות הסביבה ולמשפט. הצוות לא זיהה כל פעילות העוסקת בהכרה ובהטמעה של האמנות בגופים הנ"ל. בנוסף, לא זוהתה פעילות ייחודית בנושאי האמנה בארגונים מקצועיים כמו עמותת האדריכלים, איגוד מתכנני ישראל, ארגון מתכנני הנוף והמועצה לשימור אתרי מורשת בישראל.

להלן מסקנותיו העיקריות של הצוות:

- א. אין במדינה גוף ממלכתי האחראי על ההטמעה של אמנות בין-לאומיות, וכל אמנה מקודמת על-פי האינטרסים של גופים שונים.
- ב. מתקיימת פעילות ספורדית ברמת הארגון להכרת האמנות.

המלצות

על הוועדה הישראלית למורשת עולמית:

1. לפתח פעילות חינוכית רלוונטית להטמעת האמנה והנחיותיה.
2. לגבש מתכונת מודולרית של השתלמויות עבור משרדי ממשלה, רשויות, תאגידים וארגונים לא-ממשלתיים רלוונטיים.
3. להמשיך לפעול כצוות קבוע של הוועדה הישראלית למורשת עולמית.

IV. מרשם (מאגר) ארצי של אתרי מורשת

יו"ר: ד"ר עוזי דהרי, רשות העתיקות

חברי הצוות: גב' חומי נובנשטרן, המועצה לשימור אתרי מורשת ישראל; אדר' לינור לנקין, משרד הפנים; מר רענן כסלו, רשות העתיקות; אדר' דן סתיו, מנהל מקרקעי ישראל; אדר' גיורא סולר, איקומוס ישראל; גב' יונת מגל, רשות הטבע והגנים; אדר' לאה שניאור, ישי שכטר, הקרן הקיימת לישראל; פרופ' מייק טרנר, הוועדה הישראלית למורשת עולמית; מר דניאל בר-אלי, הוועד הישראלי לאונסקו.

מרכזים: מר ספי בארי, אדר' מירי שיין-מאירי.

רקע

בתהליך הכנת הרשימה הטנטטיבית הציעו גופים מקצועיים שונים אתרים רבים להכרה כאתרי מורשת עולמית. הרשימה הנוכחית, הכוללת אתרים בעלי חשיבות תרבותית ומשמעות אוניברסלית, הורכבה לאחר דיונים רבים והוגשה לרישום ולהפקדה באונסקו (קאירנס 2000).

במהלך דיוני הוועדה הישראלית למורשת עולמית התרשמו חברי הוועדה, כי יש מקום לפתח מרשם (מאגר) של אתרים שיאפשר למדינה להציג את המגוון התרבותי והטבעי שלה ברמה העולמית, הלאומית והמקומית, ולהגדיר בכך גם את צורכי השימור והאחזקה של אתרי מורשת בישראל.

כתב המינוי כלל את המשימות הבאות:

- הגדרת פרמטרים לכרטיס אתר.
- הגדרה של תהליך ונהלים לרישום אתרים במרשם (מאגר).
- המלצה על הקמת מאגר ציבורי של אתרים (המאגר).

תהליך העבודה

בראשית דרכו אסף הצוות דוגמאות של כרטיסי מידע על אתרים (כרטיס מערכת מידע ארכיאולוגית / גיאוגרפית).

הצוות התרשם כי קיימים כרטיסים שונים ומגוונים, הנובעים בעיקר מהגדרת אופי וסוג אתרים, ולכן ראוי לבנות כרטיס מודולרי שיאפשר זיהוי של סוגי האתרים.

התקיימו פגישות עבודה שבהן הוצגו כרטיסים שונים של תוכניות/רשויות שונות בארץ. בעקבות בדיקה זו גובשו המאפיינים של כרטיס האתר. הוכנה תשתית ממוחשבת לכרטיס אתר הפועלת באופן נסיוני ונדרש זמן מתאים להטמעתה במערכת הממוסדת.

המלצות

על הוועדה הישראלית למורשת עולמית:

1. לבצע קדם סקר (פיילוט) לבדיקת תקפותו ומהימנותו של כרטיס האתר המתוכנן.
2. להטמיע ברשויות המקומיות את כרטיס האתר בעזרת הארגונים החברים בוועדה.
3. להמשיך לפתח כרטיס אתר עם ממשק גיאוגרפי.

V. נופי תרבות

יו"ר: מר יובל פלד, רשות הטבע והגנים הלאומיים
חברי הצוות: גב' גלית כהן, מר מנחם זלוצקי, מר מוטי קפלן, גב' לירון דין
המשרד לאיכות הסביבה; אדר' לינור לנקין, משרד הפנים; אדר' ענת שדה,
אגודת אדריכלי הנוף; ד"ר רן אהרונסון, האוניברסיטה העברית; מר אביעד
שר-שלום, אדר' זאב מרגלית, רשות הטבע והגנים; פרופ' מייק טרנר, הוועדה
למורשת עולמית; מר דניאל בר-אלי, הוועד הישראלי לאונסקו.
מרכז: מר ספי בארי.

רקע

המושג נופי תרבות שולב רק בשנים האחרונות בהנחיות של האמנה למורשת
עולמית (1992).

■ ההנחיות לאמנה מגדירות את המושג "נופי תרבות" באמצעות שלוש
קטגוריות מרכזיות:

א. **נוף מוגדר בבירור שתוכנו ונוצרו בידי אדם מתוך כוונה.** נופים אלו
כוללים גנים ופארקים שהוקמו לשם יופי, והקשורים לעתים קרובות
(אם כי לא תמיד) לבנייני דת או למבנים או למצרפים מונומנטליים
אחרים.

ב. **נוף שהתפתח באופן אורגני.** נוף כזה נובע ממניע חברתי, כלכלי, ממניע
מינהלי או מעקרונות דתיים, והוא התפתח לצורתו הנוכחית מתוך
הקשר לסביבתו הטבעית ובתגובה אליה. נופים כאלה המשקפים את
תהליך ההתפתחות הזה בצורתם ובמאפיינים שלהם מתחלקים לשתי
תת-קטגוריות:

■ **שריד נוף (או מאובן):** הוא נוף שתהליך ההתפתחות בו הגיע
לקצו בזמן כלשהו בעבר, בין אם באופן פתאומי ובין אם לאורך
תקופה, אולם המאפיינים המייחדים אותו עדיין גלויים לעין.

■ **נוף מתמשך:** הוא נוף השומר על תפקיד חברתי פעיל בחברה, שקשור
באופן הדוק לדרך החיים המסורתית, ומתקיים בו עדיין תהליך של
התפתחות. נוף כזה גם מציג עדויות פיזיות משמעותיות על התפתחותו
לאורך זמן.

ג. **נוף תרבותי אסוציאטיבי:** ההצדקה להכללת נופים כאלה ברשימת
המורשת העולמית טמונה בהקשרים הדתיים, האמנותיים או התרבותיים

הבולטים של האלמנט הטבעי, ולא בעדויות תרבותיות חומריות שאולי אינן משמעותיות או אפילו נעדרות כליל. עם אישור תמ"א 35, ראתה הוועדה לנכון להקים צוות לבחינה, לקידום ולהטמעה של המושג בקרב מקבלי החלטות בישראל.

כתב המינוי כולל את המשימות הבאות:

- הגדרת המושג נופי תרבות בהקשר הישראלי.
- זיהוי נופי תרבות ישראליים.
- הצעה לסיווג ישראלי לנופי תרבות על-פי ההנחיות של האמנה למורשת עולמית.

תהליך העבודה

הצוות התייחס לכתב המינוי וגיבש רשימת אתרי נוף תרבות ברמה העולמית, הלאומית והמקומית, הכוללות סיווג לקטגוריות והנמקות לכל אתר ואתר. היקף העבודה רחב ביותר, ולצורך השלמת התהליך תדרש עבודה נוספת*.

התקיימו פגישות עבודה והוכנה מצגת המתייחסת להגדרת נופי התרבות בישראל; גובשה תוכנית עבודה ראשונית לזיהוי נופי התרבות של ישראל, והוחל בסקר ספרות מקצועית לצורך הבהרת המושגים בהקשר הישראלי.

המלצות

על הוועדה הישראלית למורשת עולמית:

1. לזהות אלמנטים חופפים בין עבודת הצוות לבין ההמלצות של צוות ההיגוי לשטחים הפתוחים שהוצעו על-ידי מכון דשא ורשות הטבע והגנים.
2. להכין הצעה להטמעת מערכת המושגים של נופי תרבות בקרב מקבלי ההחלטות ומוסדות התכנון.
3. לזהות בישראל "נופי תרבות" בעלי משמעות אוניברסלית יוצאת מהכלל.

* רשות הטבע והגנים עומדת להפיק בקרוב פרסום על נופי תרבות.

VI. מורשת המאה העשרים

יו"ר הצוות: פרופ' אריה סיון, דוקומומו ישראל
חברי הצוות: פרופ' מיכה לוין, איקומוס ישראל; פרופ' ניצה סמוק; אדר'
דב אלון, עמותת האדריכלים; גב' חומי נובנשטרן, המועצה לשימור אתרי
מורשת ישראל; אדר' יוסי קליין, אקדמיית בצלאל; פרופ' רבקה השמשוני,
הטכניון; אדר' לאה שניאור, הקרן הקיימת לישראל; פרופ' מייק טרנר, הוועדה
הישראלית למורשת עולמית; דניאל בר-אלי, הוועד הישראלי לאונסקו.
מרכזת: אדר' יעל קנטי.

רקע

מורשת המאה העשרים מהווה נדבך חשוב במורשת העולמית. במדינת ישראל
קיים ייצוג משמעותי וייחודי של הסגנון הבין-לאומי באדריכלות, שהתפתח
במהלך שנות העשרים והשלשים ושנתן ביטוי לערכים בין-לאומיים שיושמו
בקונטקסט המקומי וקיבל פרשנויות מקומיות ייחודיות בערים, בהתיישבות
הכפרית ובקיבוצים. לאור האמור לעיל, מצאה לנכון הוועדה הישראלית
למורשת עולמית להקים צוות חשיבה כדי לבחון הרחבת ההכרזה מעבר
לעיר הלבנה של תל אביב שהוכרזה על-ידי אונסקו כאתר מורשת עולמית.

כתב המינוי כלל את המשימות הבאות:

- למפות אתרי מורשת המאה העשרים בישראל.
- לבחון את הנרטיב ואת הייצוג של מורשת המאה העשרים ברשימה
הטנטטיבית הישראלית.
- לשקול התאמה של הרשימה לעקרונות דוקומומו ולתבחיני המרכז
למורשת עולמית.

תהליך העבודה

הצוות דן בכתב המינוי ומצא, כי לצורך המיפוי יש לעקוב אחר התפתחות
הארכיטקטורה מבחינה תפיסתית, כמותית וכמובן מבחינת הסגנון עד
לתקופה שתכננו את העיר מודיעין. על המיפוי להתייחס לבניינים ומונומנטים,
תוך הדגשת ערכים שהם ייחודיים לישראל כמו: הקיבוץ וההתיישבות
הכפרית.

היקף העבודה הנגזר מכתב המינוי וההכרזה על תל אביב שינו את סדרי העדיפויות, ואילצו את הצוות להתרכז במורשת המודרנית בשנים מאוחרות יותר של מורשת המאה העשרים. הצוות ערך סיורים בערים הגדולות – ירושלים חיפה ותל אביב, ובחן את האפשרות להרחיב את ההכרזה על "תל אביב – התנועה המודרנית" ולכלול גם אתרים בחיפה ובירושלים.

בנוסף, התקיימו סיורים באתרי ההתיישבות השיתופית בעמק יזרעאל ובעמק הירדן כדי לבחון את מצב השימור של המבנים המודרניים שלהם. הצוות בחן את מצב השימור של מבנים שונים, איכותם ואת התיעוד שלהם, ונפגש עם מהנדסי ערים, משמרים ומזכירי קיבוצים.

בנוסף, תוך כדי עבודתו, התייחס הצוות לאירועים שנגעו לבית שוקן, ארלזורוב 9 ברחביה ולבניין הכנסת הישן בירושלים.

המלצות

על הוועדה הישראלית למורשת עולמית:

1. לבחון את האפשרות להחיל את ההכרזה מעבר לתל אביב גם על מקומות נוספים בישראל.
2. למפות מבנים באתרי ההתיישבות הכפרית הנמצאים בסכנה לנוכח השינויים המבניים והכלכליים העוברים על התנועה הקיבוצית.
3. להמליץ על אתרים המתאימים ביותר להיכלל ברשימה הטנטטיבית, תוך העדפת אתרים ומקומות הנמצאים בסכנת הכחדה.
4. לעדכן את הרשימה הטנטטיבית על-פי עקרונות דוקומו.
5. להדק את שיתוף הפעולה בין גופים העוסקים בשימור לבין הוועדה, תוך שימת דגש על הרשויות המקומיות והמועצות האזוריות, שבאחריותן נמצאים מבנים רבים הראויים לשימור.
6. להקים מוזיאון וארכיון ישראלי לתיעוד המורשת המודרנית בישראל.
7. לפתח קתדרות אונסקו לשימור באוניברסיטאות בארץ.

VII. הבקע הגדול

יו"ר הצוות: ד"ר אליעזר פרנקנברג, רשות הטבע והגנים הלאומיים
חברי הצוות: פרופ' מייק טרנר, הוועדה הישראלית למורשת עולמית;
פרופ' עמנואל מזור, מכון ויצמן למדע; גב' ואלרי ברכיה וגב' גלית כהן,
המשרד להגנת הסביבה, מר דניאל בר-אלי, הוועד הישראלי לאונסקו; פרופ'
תמר דיין, יו"ר ועדת האדם והביוספרה (MAB); עו"ד גדעון ברומברג, ידידי
כדור הארץ; גב' ורוניק לוריא, מר ארי מרום, משרד התיירות; מר יואב שגיא,
מכון דשא; פרופ' נעמה גורן ופרופ' אבי שמידע, האוניברסיטה העברית;
אינג' יעקב שפר, רשות העתיקות; מר צביקה אילון, ד"ר עומרי בונה, הקרן
הקיימת לישראל; גב' פנינה אל-על, משרד החוץ; ד"ר יוסי לשם, המרכז
לחקר נדידת ציפורים, אוניברסיטת תל אביב.
מרכז: מר ספי בארי.

רקע

בהמשך למפגש המומחים הבין-לאומי שהתקיים בים המלח באוקטובר
2002, החליטה הוועדה הישראלית למורשת עולמית להקים צוות חשיבה
לליווי ולמעקב אחר ביצוע המלצות המפגש.

כתב המינוי כלל את המשימות הבאות:

- לקדם אתרי מורשת ישראליים לאורך הבקע:
 - ארץ המכתשים.
 - אתרים פרה-היסטוריים; שער הגולן; בית ירח; כנרת, עובדיה.
 - ים המלח.
 - החולה כהביטאט - נדידת ציפורים.
- להדק את הקשרים עם המדינות השוכנות לאורך הבקע.
- ליצור שותפויות עם ארגונים בין-לאומיים רלוונטיים.

תהליך העבודה

הצוות קיים דיונים וקיבל דיווחים על יישום ההמלצות במישור הבין-לאומי
ועל תוכניות העבודה של גופים מקומיים.

- במישור הבין-לאומי התקיימו בפריז פגישות בלתי פורמליות, שבהן
הוצגו המלצות מפגש המומחים* במטרה לשלב את המלצות הבקע

* ניתן לעיין בדו"ח באתר הוועדה www.education.gov.il/unesco

הגדול במסגרת תוכנית אסטרטגית של המרכז למורשת עולמית של אונסקו. בנוסף, הציגו חברי הצוות את נושא הבקע הגדול בכינוסים בין-לאומיים בפולין, בדרום אפריקה ובקניה ובקונגרסים בין-לאומיים של IUCN.

- במישור המקומי נבנתה תשתית של ארגונים לקידום מועמדות הבקע הגדול לאונסקו. הוקמה ועדת מעקב משותפת לקרן קיימת לישראל (רשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע, הוועד הישראלי לאונסקו והמשרד להגנת הסביבה) שתפקידיה הם:
 - הכרזה סדרתית (על-לאומית) של החולה כהביטאט טבעי של מגוון ביולוגי (נדידת ציפורים) בשיתוף עם טורקיה, טנזניה וקניה.
 - שכתוב מועמדות תיק ארץ המכתשים.
 - הגברת המודעות הציבורית לנושא ים המלח באמצעות ארגונים לא-ממשלתיים, ו"הצפה" של הנושא על סדר היום הציבורי.

המלצות

על הוועדה הישראלית למורשת עולמית:

1. לקדם את מועמדות אתר החולה כחלק מהכרזה סדרתית חוצת-גבולות (Trans-Boundary Serial Nomination) ובעיקר:
 - 1.1 לפתח אסטרטגיה לשיתוף פעולה עם המרכז למורשת עולמית בשיתוף מדינות לאורך הבקע הגדול וארגונים בין-לאומיים.
 - 1.2 להמשיך להציג ולפרסם את רעיון הבקע הגדול בארץ ובחו"ל, תוך שימוש בכל המסגרות האפשריות.
 - 1.3 להסתייע באמנות אחרות (כמו ההסכם לשימור עופות המים הנוודים) לקידום המועמדות הבקע הגדול.
2. לקדם תוכניות בנות קיימא באזור הבקע הגדול, תוך התיחסות לנרטיב של הגליל והנגב.

VIII. רשות ממלכתית למורשת הבנויה בישראל

יו"ר הצוות: מר דניאל בר-אלי, מזכ"ל הוועד הישראלי לאונסק"ו
חברי הצוות: גב' חומי נובנשטרן, המועצה לשימור אתרי מורשת ישראל; אדר' גיורא סולר, איקומוס ישראל; ד"ר אליעזר פרנקנברג, רשות הטבע והגנים; גב' ואלרי ברכיה, המשרד להגנת הסביבה; ד"ר אורית שמיר, רשות העתיקות.
מרכזת: אדר' יעל קנטי.

רקע

הוועדה הישראלית למורשת עולמית, המאגדת בתוכה את כל הגופים העוסקים בשימור טבע ותרבות (משרדי ממשלה, רשויות ממלכתיות וציבוריות, ארגונים לא-ממשלתיים), זיהתה כי קיים פער בין ההצהרות והפעילות הנוכחית בתחום השימור לבין חסרונה של מדיניות שימור ממלכתית.

תרומתם החשובה המצטברת של כל הגופים העוסקים כיום בשימור בישראל (רשות העתיקות, קק"ל, המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל, איקומוס ישראל, רשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע וארגונים לא-ממשלתיים אחרים) היא נקודתית.

לכן, החליטה הוועדה על צוות חשיבה שיבחן הקמת רשות ממלכתית למורשת הבנויה בישראל, שמטרתה המרכזית היא להיות גוף מתאם של הארגונים המקצועיים העוסקים בשימור בארץ, ואיגום המקורות הכלכליים והתקציביים כדי לקדם מדיניות שימור ממלכתית.

כתב המינוי כלל את המשימות הבאות:

- למפות את מצב השימור בארץ*.
- להציע מבנה ארגוני-מינהלי ותקציב לרשות.

תהליך העבודה

התקיימו ישיבות עבודה ופגישות אחדות, וכולן עסקו באופייה ובאופן תפקודה של הרשות הממלכתית. לאחר דיונים והתייעצויות הוכנה הצעה למבנה ארגוני-מינהלי ותקציבי של הרשות.

* המסמך נמצא בשלבי הכנה ע"י צוות חשיבה עקרונות ושימור.

המלצה: להקים רשות ממלכתית למורשת ישראל על בסיס העקרונות הארגוניים והמבניים הבאים:

א. מטרת הרשות – ליעץ לממשלה:

1. לפתח ולתכנן מדיניות שימור ממלכתית למורשת הבנויה הכוללת תקציבי שימור ותחזוקה רב-שנתיים.
2. לבנות מרשם (מאגר) ישראלי של אתרים בעלי ערך עולמי, לאומי ומקומי ולעדכנו באופן שוטף.
3. לעקוב, לנטר ולדווח על אתרי מורשת בישראל.
4. לפתח, ליישם ולהטמיע עקרונות שימור המבוססים על נסיון של מדינות אחרות, בישום אמנות, המלצות וצ'רטרים בין-לאומיים.
5. לפתח מערך חינוך והסברה בנושאי שימור, ולהטמיעו במערכת החינוך הפורמלית והבלתי פורמלית ובמוסדות להשכלה גבוהה.
6. לתקצב פעולות לשימור אתרים הנמצאים בסכנה הכחדה (מוכנות לסיכונים).

א. מבנה ארגוני

1. הנהלה ציבורית

הנהלה של הרשות תמונה על-ידי הממשלה, ותורכב מנציגים מקצועיים הממלאים את תפקידם (Ex-Officio) כדי להימנע ממינויים פוליטיים.

- **משרדי ממשלה** – חינוך, תרבות, פנים, תיירות, תשתיות, הגנת הסביבה, שיכון.
- **רשויות** – מינהל מקרקעי ישראל, הקרן הקיימת לישראל, רשות העתיקות, החברה הממשלתית לתיירות, רשות הטבע והגנים הלאומיים, המכון הגיאולוגי.
- **מוסדות להשכלה גבוהה** (מחלקות היסטוריה, ארכיטקטורה, אמנות, ארכיאולוגיה וגיאוגרפיה).
- **ארגונים מקצועיים לא-ממשלתיים רלוונטיים** – ארגון המוזיאונים, ארגון משמרי ישראל, איקומוס ישראל / אי.י.ו.סי.אן ישראל, המועצה לשימור אתרי מורשת ישראל.
- **הוועד הישראלי לאונסקו** – הוועדה הישראלית למורשת עולמית.

2. בעלי תפקידים*

- יו"ר הרשות (ללא שכר) - ייבחר על-ידי שרי החינוך, התרבות והפנים.
- מנכ"ל הרשות - ייבחר על-ידי שרי החינוך, התרבות והפנים.
- * יבחרו עפ"י התקשיר.

3. תקופת כהונה

נציגי ההנהלה יכהנו כל עוד הם ממלאים את תפקידם הרשמי.

4. מזכירות

לצד ההנהלה תפעל מזכירות בראשות מנכ"ל שתורכב מנציגי ההנהלה הציבורית.

5. ועדת מומחים מייעצת

הנהלת הרשות תמנה ועדה מקצועית מייעצת שיכהנו בה מומחים בעלי שם עולמי מהארץ ומחו"ל, שיומלצו על-ידי המרכז למורשת עולמית והגופים החברים בהנהלה הציבורית.

6. מעמד משפטי

- הרשות תהיה בעלת מעמד ויישות משפטית. סמכויותיה, אחריותה ויחסי הגומלין שלה עם הגופים/ הרשויות יוגדרו בהחלטת הממשלה.
- לרשות יהיה מעמד על-פי חוק התכנון והבנייה בוועדות התכנון המחוזיות והמועצה הארצית.
- יו"ר הרשות יהיה חבר במועצה הארצית לתכנון ולבנייה.

7. כוח האדם

- כוח האדם של הרשות יאויש במשרות מקצועיות ומשרות סיוע.
- מנכ"ל (1).
- יעוץ משפטי (1).
- ריכוז תוכניות / ועדות (3).
- גיוס משאבים (1).
- דוברות / קשרי חוץ (1).
- מידע, הערכה, מחקר ותיעוד (2).
- יחידת מיפוי וסיוע טכני GIS (3).
- מזכירות (3).
- אחזקה (2).

8. תחומי האחריות של הרשות יהיו קביעת:

- מדיניות שימור.
- ניטור מצב השימור ואחזקת אתרים.
- עדכון, תיעוד ומיפוי של המרשם (המאגר הארצי לאתרים).
- חינוך והטמעה בציבור ובמערכות החינוך.
- הגדרת נוהלים שונים בתחומי השימור (תיעוד, עקרונות, הסמכה ורישיון).

9. הרשות תפעל ליישום החלטות הממשלה בתחום שימור ותהיה אחראית ל:

- ישום מדיניות שימור ותקצוב אחזקה של אתרים בעלי ערך אוניברסלי, לאומי ומקומי.
- תיאום בין כל הארגונים העוסקים בשימור.
- יישום אמנות בין-לאומיות באמצעות חקיקה ותקנות.

מטרות נוספות של הרשות תהיינה:

- לסייע במימון תוכניות לקידום מטרות השימור והמחקר.
- לפתח מנהיגות ולהכשיר מומחים בתחומי השימור.
- לממן ניטור של אתרי מורשת ודיווח עליהם.
- להכשיר מומחים להגשה, להערכה ולניטור של אתרי מורשת.
- לממן הכנת תיקי מועמדות והגשתם לאונסקו.
- לארגן כנסים ומפגשים של מומחים בין-לאומיים.
- לארח מומחים ומעריכים של ארגונים בין-לאומיים.
- לארגן סיורי לימוד מקצועיים, השתלמויות וימי עיון לגופים בעלי עניין (אדריכלים, גיאוגרפים, ארכיאולוגים, קבלנים, נציגי רשויות מקומיות ומשרדי ממשלה ומערכת המשפט).
- לממן פרויקטים לשימור בתחום התרבות היהודית "לא מוחשית" ההולכת ונכחדת בארץ ובחו"ל.
- להפיק פרסומים מקצועיים.
- לתעד באופן דיגיטלי אתרי מורשת עולמית, לאומית ומקומית.

10. תקציב

- תקציב הרשות ייקבע על-ידי הממשלה ויעוגן בחוק התקציב. הוא יעודכן מדי שנה על-פי צורכי השימור כדי לאפשר:
- תקצוב תפעולי של הרשות.

- שימור ואחזקת אתרים בישראל.
- מחקר הערכה, ניטור, דיווח ומעקב.
- תפעול הגופים המשמרים בישראל.
- הכנת תיקי המועמדות.
- תפעול ארגונים מייעצים לאמנה (איקומוס, אי.יו.סי.אן).
- תפעול פורום מורשת באוניברסיטאות.
- כנסים, מפגשים בין-לאומיים וימי עיון בארץ ובחו"ל.
- תשלום דמי חבר למרכז המורשת העולמית.
- מלגות לסטודנטים.

11. הרשות תתקצב את הגופים העוסקים בשימור על בסיס תוכניות חומש לשימור, לפיתוח ולאחזקת אתרים.

12. המקורות לתקציב יאוגמו מכלל התקציבים הייעודיים לשימור בתקציב המדינה, מבלי לפגוע בתקציבי הרשויות, הארגונים והמוסדות הפועלים כיום.

13. יבנה מנגנון פיצוי לשימור שיתבסס על מערכת החוקים הקיימת כדי לאפשר שימור ואחזקה של אתרי מורשת ישראל.

נספחים:

- 1: הרשימה הטנטטיבית הישראלית
- 2: חינוך, הטמעה והכשרה
- 3: אמנות בין-לאומיות רלוונטיות
- 4: מפוי אתרי נוף תרבות ישראליים
- 5: הקריטריונים של דוקומומו למורשת המודרנית
- 6: מבנה ארגוני/תפעולי של הוועדה

נספח 1: הרשימה הטננטטיבית הישראלית

State Party: The State of Israel

Prepared by:

The Israel World Heritage Committee,

Israel National Commission for UNESCO, Ministry of Education

Date: June 2000 - updated June 2004

A. WORLD HERITAGE SITES & THE TENTATIVE LIST IN ISRAEL

in geographic order from north to south

1. THE ANCIENT TRIPLE ARCHED GATE AT DAN
2. THE GREAT RIFT VALLEY / MIGRATORY ROUTES – THE HULA
3. EARLY SYNAGOGUES IN THE GALILEE
4. THE GALILIEE ANCIENT CHRISTIAN SITES
5. THE OLD CITY OF ACRE 2001*
6. SEA OF GALILEE & ITS ANCIENT SITES
7. HORVAT MINNIM
8. ARBEL - arbel, nebe shueb, horns of hittim
9. THE BAHAI HOLY PLACES haifa ,acre 2008*
10. PRE-HISTORIC SITES -
 - 'Ubadiyya'
 - Mount Carmel
 - Sha'ar Hagolan and Bet Yerach
11. DEGANIA & NAHALAL
12. BET SHEARIM
13. BET-SHEAN
14. CAESAREA
15. THE WHITE CITY OF TEL-AVIV - the Modern Movement 2003*
16. WHITE MOSQUE IN RAMLE
17. JERUSALEM-Har Zion (extebSION)
18. REGION OF THE CAVES & HIDING
19. MASADA 2001*
20. MAKHTESHIM COUNTRY

21. THE INCENSE ROUTE & THE DESERT CITIES OF THE NEGEV –
ovdat, mamshit, halutsa, shivta 2005*
 22. MOUNT KARKOM
 23. TIMNA
 24. THE BIBLICAL TELS – megiddo*, hazor*, beersheba* 2007, gezer, lachish
 25. THE CRUSADER FORTRESSES – montfort, belvoir, atlit, arsur
- * inscribed sites

B. TENTATIVE LIST FOR TRANS-BOUNDARY SITES

1. THE GREAT RIFT VALLEY
the river jordan and its sources
the dead sea
arava valley & industrial archaeology
gulf of 'aqaba/ eilat

C. TENTATIVE LIST FOR TRANS-BOUNDARY SERIAL SITES

1. THE GREAT RIFT VALLEY
migratory routes
geological formations
pre-histori sites
2. ROCK ART
3. THE BIBLICAL TEL
4. THE FRONTIERS OF THE ROMAN EMPIRE
5. DECAPOLIS
6. DESERT MONASTERIES OF BYZANTIUM
7. Umayyad Palaces
8. CRUSADER FORTRESSES
9. PORT CITIES OF THE LEVANT

D. TENTATIVE LIST FOR CULTURAL ROUTES

1. VIA MARIS
2. IN THE FOOTSTEPS OF ABRAHAM
3. WANDERINGS OF THE CHILDREN OF ISRAEL
4. IN THE FOOTSTEPS OF JESUS AND THE APOSTLES
5. IN THE FOOTSTEPS OF MOHAMMED - BETWEEN THE HOLY CITIES
6. THE PILGRIMS' ROUTE – Jerusalem and Mecca/ darb el-haj
7. THE INCENSE ROUTE
8. THE OTTOMAN RAILWAYS

* Inscribed as World Heritage Site

** will be added in due course

נספח 2: חינוך, הכשרה והטמעה (היכרות גופים עם אמונת בין-לאומיות לשימור)

האם ידוע לכם על השתלמויות / ימי עיון שהתקיימו בארץ /או בעולם?	מהם הפורומים הלשוניים בארגונכם שאמורים לעבור השתלמויות מהסוג הני"ל?	האם קיימת יחידה האחראית על פעילות מסוג כזה ?	האם נחוץ לקיים השתלמויות / ימי עיון?	האם השתתפת בהשתלמות ו/או יום עיון וכד'?	האם ארגונך מבצע השתלמויות ו/או ימי עיון?	גוף
לא	עובדי מנהל התכנון ולשכות התכנון המחוזיות	כן - מחלקת ההדרכה	כן	לא	לא	משרד הפנים, אגף לתוכניות מתאר מחוזיות ופרוגרמות (לינור לנקין)
לא	רכזי שלי"ח - 1 מנהלי בתי-ספר חשיפה לפנ אחר של אתרים שונים בארץ ברובד ובמשמעות הבין-לאומית שלהם. אגף תוכניות לימודים - הטמעה של רוח האמנה בתוכניות לימוד שונות.	כן - (חברה ונוער)	כן	לא	לא	משרד החינוך (דני בר-אלי)
לא	אין	לשכה המשפטית	כן	לא	לא	משרד החוץ (פינה אל-על)

גוף	האם ארגון מבצע השתלמויות /או ימי עיון?	האם השתתפת בהשתלמות /או יום עיון וכד'?	האם נחוץ לקיים השתלמויות / ימי עיון?	האם קיימת בארגון יחידה האחראית על פעילות מסוג כזה?	מהם הפורמים הרלוונטיים בארגוןכם שאמורים לעבור השתלמויות מהסוג הנ"ל?	האם ידוע לכם על השתלמויות / ימי עיון שהתקיימו בארץ /או בעולם?
המשרד להגות הסביבה (רחל אדם)	לא	כן - במסגרת השתלמויות למשפטים של משרד המשפטים.	כן - רצוי לערוך השתלמויות על האמונות.	אין לנו יחידה ספציפית. האנר ליחסים בין-לאומיים מרכז את הטיפול באמונות.	הסגל הבכיר וסגל מנהלי המחוזות.	UNEP של האו"ם עורך השתלמויות בנושא אמונות בין-לאומיות.
רשות העתיקות, (אהוד גלילי)	לא	לא	כן	כן - קשרי חוץ.	היחידה לארכיאולוגיה ימית, תחום שימור, ותחום אוצרות.	לא
רשות הטבע והגנים (ד"ר אליעזר פרנקנברג)	לא	לא	כן - מהי האמנה? מה חובותיה וזכויותיה? לאילו מטרות משתמשים באמנה?	כן - תחום הכשרת עובדים	פורום מנהלי גנים לאומיים ושמורות טבע.	לא

גוף	רשות הטבע והגנים שימור ופיתוח (זאב מרגלית).	כן - במסגרת השתלמויות לשימור מוצגים נושאים מתוך האמנות.	כן - במסגרת ICOROM (רומא), UNESCO (פריז).	כן - כדי להודיש את הנשא "שאנחנו לא לבדנו", ושהעולם עוסק בדילמות אתיות ומקצועיות בשימור הדומות לנושאים שאנו מתלבטים בהם.	כן - אגף שימור ופיתוח ואגף ארכיאולוגיה ומורשת.	מהם הפורומים הרלוונטיים בארגונכם שאמורים לעבור השתלמויות מהסוג הנ"ל?	לא ידוע
האם ארגונך מבצע השתלמויות /או ימי עיון?	לא	לא	לא	לא	לא	אגף תכנון, אדריכלי המחוזות	לא
האם השתתפת בהשתלמות /או יום עיון וכד'?	לא	לא	לא	לא	לא	אגף תכנון, אדריכלי המחוזות	לא
האם להערכתך נחוץ לקיים השתלמויות / ימי עיון?	כן	כן	כן	כן	כן	אגף תכנון, אדריכלי המחוזות	לא
האם קיימת בארגונכם יחידה האחראית על פעילות מסוג כזה?	לא	לא	לא	לא	לא	אגף תכנון, אדריכלי המחוזות	לא
האם ידוע לכם על השתלמויות / ימי עיון שהתקיימו בארץ /או בעולם?	לא ידוע	לא	לא	לא	לא	אגף תכנון, אדריכלי המחוזות	לא

גוף	עמותת האדריכלים (דב אלון)	לא	האם מבצע השתלמויות /או ימי עיון?	האם השתתפת בהשתלמות /או יום עיון וכד'?	האם נחוץ לקיים השתלמויות / ימי עיון?	האם קיימת בארגונכם יחידה האחראית על פעילות מסוג כזה?	מהם הפורומים הרלוונטיים בארגונכם שאמורים לעבור השתלמויות מהסוג הנ"ל?	האם ידוע לכם על השתלמויות / ימי עיון שהתקיימו בארץ /או בעולם?
		לא	לא	לא - מלבד כינוס בנושא המשפטי שהתקיים בים המלח לפני שנתיים.	כן - למען הרחבת המודעות, מהנדסי ערים, נו"ר, תכנון סביבתי וכו'.	כן - עמותת האדריכלים, המאוחדים, קבוצת שימור ומורשת.	מתכננים העוסקים בנושא שימור.	לא
	איגוד המתכננים הישראלי (אלי שטרן)	לא	לא	לא	לא	לא		לא
	החברה לפיתוח עכו (דודו הררי)	מפגש בין-לאומי.	קשור לוועדות משנה של UNESCO ומשתתף בימי עיון.	כן - מתבצע בפועל.	כן - בשיתוף עם רשות העתיקות, תחום שימור.			כן - כינוס בפריז, השתתפות בהלסינגקי.

נספח 3: אמנות בין-לאומיות רלוונטיות

1. Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (1972).
2. Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property (1970).
3. Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage (2001).
4. Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and its Protocols (1954/1999)
5. Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat (Ramsar), (1971).
6. Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds (AEWA) (1995).

נספח 4: מיפוי אתרי נוף תרבות

1. נוף המוגדר בבירור (1).
2. נוף שהתפתח באופן אורגני.
א. שרידי נוף (2. א).
ב. נוף מתמשך (2. ב).
3. נוף אסוציאטיבי (3).
- מיון על-פי הגדרות האמנה והנחיותיה

שם אתר	קטגוריה	קטגוריה
דרך הבשמים - עבדת	בין-לאומי	3
טרסות חקלאיות בהרי ירושלים	בין - לאומי	2. א
שרידי חקלאות קדומה בנגב	בין - לאומי	2. א
ארץ המערות	בין לאומי	2. א
שדרת תלי שפלת יהודה	בין-לאומי*	2. א
נוף של התיישבות ישראלית (הגדרת יישובים מייצגים על חזותם והנוף הסובב אותם)	בין-לאומי	2. ב
אבות צמחי תרבות - אם החיטה	בין-לאומי	2. ב
ארץ הבשורה (כולל הר תבור)	בין-לאומי	3
נהר הירדן	בין-לאומי	3
מגידו והנוף הנשקף	בין-לאומי	3
גן לאומי "גן השלושה"	לאומי	1
מפעלי הייעור של קרן קיימת לישראל בנגב	לאומי	1
גינון קיבוצי (הגן הקיבוצי)	לאומי	1
תמנע - מחצבות המלך שלמה	לאומי *	2. א
בקעת בית נטופה	לאומי	2. ב
חקלאות עתיקה בגליל	לאומי	2. ב
נמלים עתיקים (יפו, עכו, קיסריה, אשקלון)	לאומי*	2. ב
עצי התמר בעמק הירדן	לאומי*	2. ב
פרדסי השרון	לאומי	2. ב
עמק האלה	לאומי	3
קרני חיטין	לאומי	3
הר כרכום	לאומי	3
ציר יפו - ירושלים	לאומי	3

נספח 5: הקריטריונים של דוקומומו למורשת המודרנית

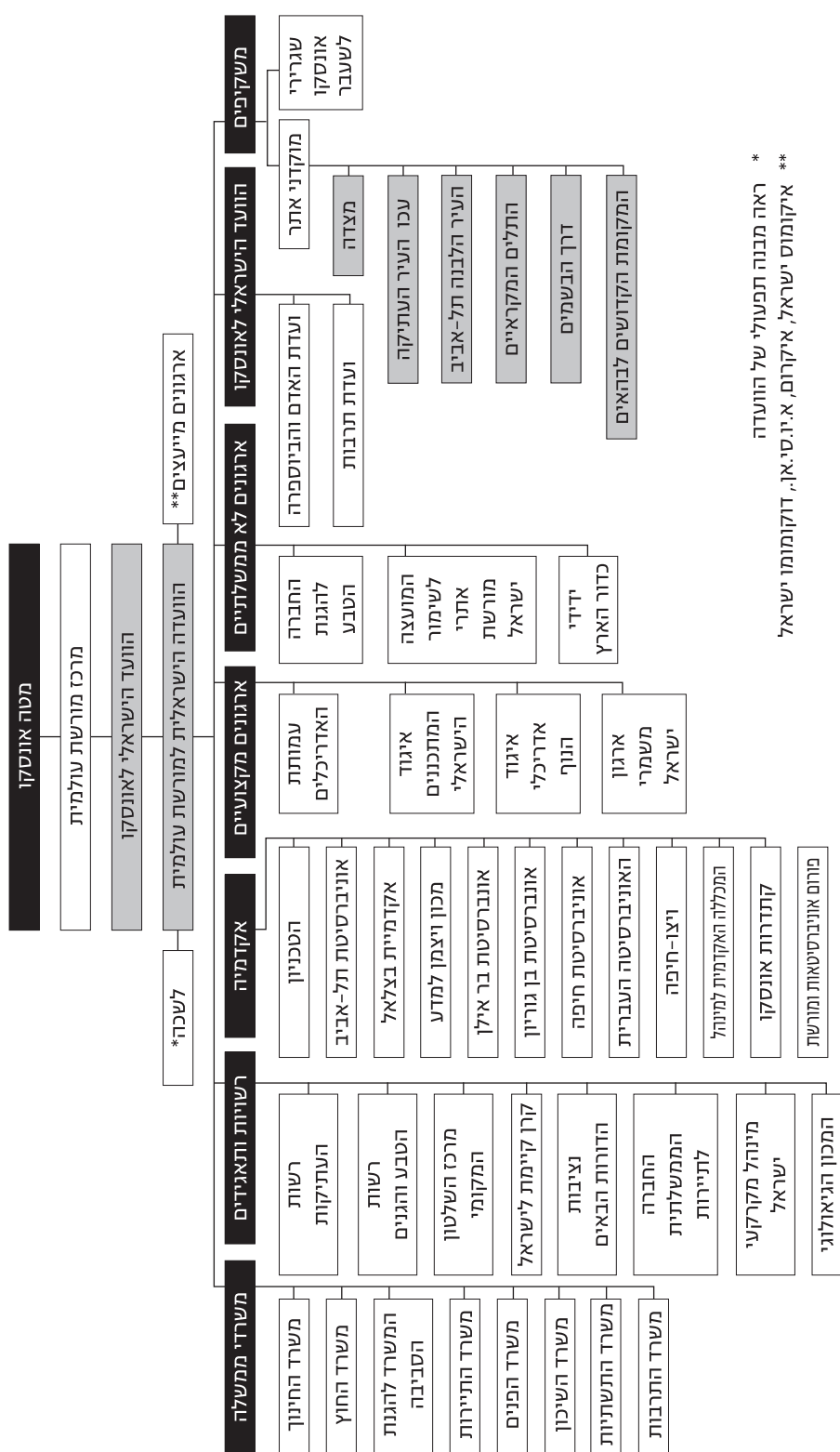
DOCOMOMO – 6 POINT CRITERIA

The following criteria can be applied to a building or landscape to evaluate its significance. The six categories listed below are meant to offer a set of appraisals that analyze the building or landscape through different lenses, each of which is an attribute of modern design. A site does not have to qualify under all six categories, but typically is rated more significant the more categories it satisfies.

1. Technological merit:
Does the work employ innovative modern technology to solve structural, programmatic, or aesthetic challenges.
2. Social merit:
Does the design reflect the changing social patterns of 20th century life?
Did the designer attempt to improve either living or working conditions, or human behaviors through the work's form or function?
3. Artistic and Aesthetic merit:
Does the work exhibit skill at composition, handling of proportion, scale and material and detail?
4. Canonic merit:
Is the work and/or architect famous or influential? Is it exemplary work?
5. Referential Value:
Did this work exert an influence on subsequent designers as a result of one or more of its attributes?
6. Integrity:
Is the original design intent apparent? Have material changes been made which compromise the architectural integrity of the structure or site?

נספח 6: מבנה ארגוני הוועדה הישראלית למורשת עולמית

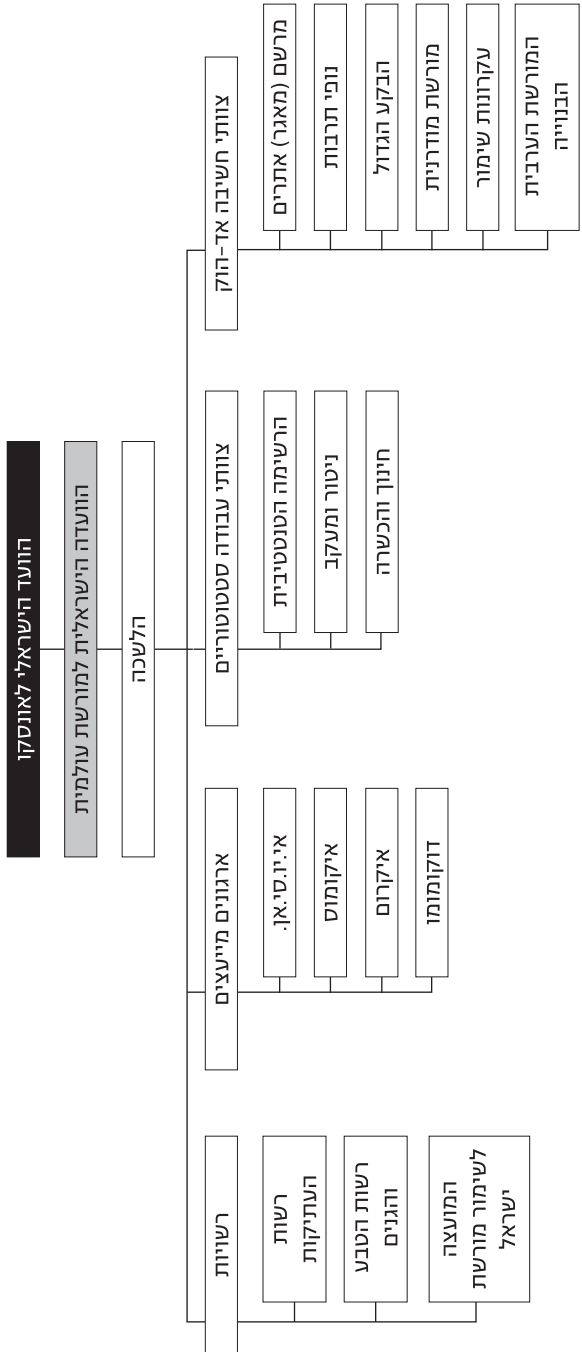
* ראה מבנה הפעולי של הוועדה

** איקומוס ישראל, איקרום, א.י.סי.אן., דוקומומו ישראל

תפועל הועדה הישראליט למורשת עולמית

6.1 פנח 6:

תיאור פעילות צוותי החשיבה נמצא באתר הועדה www.education.gov.il/unesco